

СТАНОВИЩЕ

относно дисертацията на
Теодор Асенов Аврамов,
 задочен докторант към катедра „Историческо богословие“,
 Богословски факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“,
 на тема: **Ярослав Пеликан и пътят на историка към Църквата (чрез
 Преданието към Православието)**

за присъждане на образователната и научна степен **Доктор**
 по научната специалност *История на православното богословие през XX век*
 в професионално направление *2.4. Религия и теология*
 от област на висше образование *2. Хуманитарни науки*
 от проф. дфн Валентин Канавров

Дисертацията е в обем 284 стандартни страници (вкл. библиография, приложения и декларация за автентичност на текста). Чистият текст е 211 страници. Библиографията, подразделена на извори и литература, съответно на кирилица и латиница с отделно включени медийни публикации, съдържа 156 заглавия на български, руски, английски и немски език. Тя е релевантна на съдържанието на дисертацията и достатъчна в изворово, информационно, херменевтично и интерпретативно отношение. Приложенията съдържат сбита биография на Ярослав Пеликан, пълна библиография на неговите съчинения, разположена на 48 страници, библиография на преводите на български език на негови съчинения, която включва 3 текста, библиография за Пеликан от 10 източника, 48 подобрени рецензии върху негови трудове и 62 публикации, свързани с теми и текстове на Пеликан. Дисертацията е придружена от автореферат и съпътстващи документи. Авторефератът в обем 35 страници представя необходимите реквизити на жанра дисертация (теоретично изследване, което формулира, структурира, аргументира и систематично излага докторска теза посредством открояване на обекта, предмета, целта и задачите на изследването, неговата актуалност, методология, структура и теоретични резултати), като сбито възпроизвежда нейното съдържание и включва списък с приносните моменти и справка за публикациите на докторантката по темата на дисертационния труд. Съпътстващите документи са пълни според изискванията

на закона и другите нормативни документи, които уреждат процедурата по защитата.

Аврамов е бакалавър по теология (СУ, 2017) и магистър по теология (СУ, 2019, магистърска програма *Съвременни аспекти на богословието*). През 2020 г. той е зачислен в задочна докторантура по научната специалност *История на православно богословие през XX век* с научен ръководител проф. Павел Павлов. От 2021 г. е асистент към катедра „Историческо Богословие“ на БФ на СУ. По време на академичното си обучение има специализации в Гърция, Франция, Латвия и Швейцария.

Текстът на дисертацията е организиран в предговор, увод, три глави и заключение. Те са добре балансирани, което показва сполучлива работа върху тематиката и нейното архитектурно теоретизиране. Научният апарат включва 679 бележки. Те са атестат колкото за добросъвестно изследване, толкова и за концептуалното осмисляне на текста.

Дисертацията е (1) видимо просопографска, (2) акцентирано историко-богословска, (3) срамежливо богословско-методологична, (4) нерешително доктринална, (5) с лек апологетичен елемент. За последния няма да говоря, защото е колкото разбираем, толкова и необходим, без да е натрапван. Задачите, /хипо/тезата и приносните моменти на дисертацията са просопографски спрегнати (с. 4, 5, 7 и др.). Детайлните анализи на съчиненията на Пеликан са разположени в просопографска рамка. В този контекст е интересна съпоставката с подхода и теоретизирането в дисертацията на Дейвид Бушарт върху богословието на Пеликан. Оставам с впечатлението, че докторантът се е нуждаел от още малко време, за да превърне обстойно проучения и грижливо събран материал в собствено богословски трактат Дали това е необходимо, е друг въпрос. Впрочем аз съм убеден, че след езикова редакция текстът е готов за публикуване. Сигурен съм, че ще предизвика интерес сред по-широка публика заради произхода, биографията, личността и църковния път на Пеликан (той запазва благородно мълчание относно своето преминаване в лоното на Православието), а и сред по-специализирана публика заради „попадането“ на

богослова Пеликан между „двата полюса“: Адолф фон Харнак (с. 51 и мн.др.) и прот. Георги Флоровски (с. 51 и мн. др.) и най-вече заради намирането на свое собствено богословско място със специфичен заход не само към историческото ставане на богословието във водовъртежа на православието, католицизма и протестантството, но и на историята на идеите в нейния християнски прочит. В тази връзка трябва да подчертая изключително сполучливото именуване на главите: ученикът, учителят, православният. Аврамов говори за учението на Пеликан като „неапологетична апология“ (с. 201). Просопографски описва нейните основни етапи и анализира методологичния смисъл на историческото богословие. Загатва за бъдещо трактатно продължение на изследването, което да разкрие „модулирането на неопатристичния синтез“ при Пеликан и покаже защо дълбокото навлизане в дебрите на богословската историография и синтетичното осмисляне на безкрайните дебати в нея е същинско доктринално занимание (ако е позволено парафразирането на дълбокия смисъл на тезата на кардинал Нюман). Въпросът има и по-фундаментално измерение, в което се проблематизира преплитането на Предание, историческо богословие и догматично богословие.

Докторантът обобщава приносните моменти на своята дисертация в 5 пункта. Те са реални в контекста на осъществената интерпретация на идеите и разработките на Пеликан. Записаните приноси са най-вече просопографски, библиографски и с регионална стойност. Странно е защо Аврамов не посмява да загатне за своите добри интерпретации на историческото богословие и богословско-историческата методология и тяхното доктринално теоретизиране (с. 75, 78, 81, 84 сл., 90 сл. и мн.др.) и защо не откроява сполуките на своите интерпретативни анализи на множество съчинения на Пеликан.

В рубриката „Забележки, въпроси и препоръки“ бих помолил да се помисли върху следното заглавие на текста: „Ярослав Пеликан: пътят и мисията на богословския историк в Църквата“. Някак почти автоматично богословските историци биват „съкратено“ наричани историци в богословските факултети. Но богословски историк и „чист историк“ не са тъждествени предприятия (с. 160, с. 168 сл., 192, 197). И във връзка с това: вероятно преводът на „tradition“ с

„предание“ се нуждае от контекстуални уточнения, доколкото „tradition“ е културологично, етнографски и пр. обвързано понятие, а „предание“ е подчертано богословски термин (обичайно изписван с главна буква) въпреки наличните и с по-широк обхват синоними легенда и сказание (с. 186). Докторантът превежда *The Christian Tradition. A History of the Development of Doctrine* с *Християнската традиция. История на развитието на християнското учение* (понякога: *на доктрините*, с. 171). Зададените два въпроса са провокирани от търсения от Аврамов синтез на различните схващания за история в термина и действието „литургично предание“, с което представя Преданието на Църквата.

Аврамов има 3 излезли публикации непосредствено по темата на дисертацията.

Нямам принципни несъгласия с постановките на дисертацията.

Нямам съвместни публикации с колегата Аврамов.

Заклучение: Като имам предвид огромната извършена работа, изпълнените цели и задачи на изследването, неговите теоретични приноси и концептуална значимост за историческото богословие, предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за успешно защитена дисертацията *Ярослав Пеликан и пътят на историка към Църквата (чрез Преданието към Православието)* и присъдят на **Теодор Асенов Аврамов** образователната и научна степен **доктор** по научната специалност *История на православното богословие през XX век* в професионално направление 2.4. *Религия и теология* от област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*.

София, 30. 07. 2023 г.

.....
(проф. дфн Валентин Канавров)